

Planteavlen 1905.

Af Statskonsulent *K. Hansen.*

Markens Afgrøder havde i afvigte Sommer yderst vekslende Udviklingsvilkaar, lige fra de bedst tænkelige til de slettest mulige. Høstresultaterne bleve derefter, fra saa rige Afgrøder, som sjældent have været sete, og til ren Misvækst. Vejrforholdene vare gennemgaaende gunstige for Afgrødernes Vækst. Dog blev Vintersæden ikke lagt under særlig gode Vilkaar, idet Jorden — særlig i Landets gode Egne — var for tør, hvorfor Spiringen i mange Tilfælde foregik baade langsomt og mangelfuldt. Meget rigelig Nedbør i April sinkede og besværliggjorde Foraarsarbejdet i følelig Grad og gav Anledning til, at en stor Del af Vaarsæden blev saaet senere end ønskeligt. De 3 Maaneder, da Sædafgrøderne skulle tage deres Vækst, nemlig Maj, Juni og Juli, gave fra Egn til Egn stærkt vekslende Regnmængde, fra adskilligt over til langt under den normale Mængde, medens August omtrent over hele Landet gav langt over den for denne Maaned normale Nedbør, hvilket selvfølgelig besværliggjorde Høstarbejdet og skadede Afgrøderne, særlig Vaarsæden, ganske betydeligt. Som Helhed taget lagde Vejrforholdene dog ikke Hindringer i Vejen for en god Kornhøst, og en saadan opnaaedes ogsaa delvis.

Rugen gav saaledes gennemgaaende fuldt tilfredsstillende Afgrøder og kom de allerfleste Steder godt i Hus.

Hveden var mere uregelmæssig. Paa Fyn saa vel som i Jyllands Hvedeegne var der gennemgaaende en

rigelig Hvedehøst, paa Sjælland kun jævnt god, og paa Lolland og Falster, altsaa i Landets bedste Hvedeegne, gav den gennemsnitlig et ret utilfredsstillende Resultat. Dette sidste laa vistnok noget i den mangelfulde Spiring fra Efteraaret; men det synes, at en væsentlig Aarsag var stærke, delvis ødelæggende Angreb af det forholdsvis »ny« Skadedyr, Kornets Blomsterflue, der endogsaa gav Anledning til, at ikke faa Hvedemarker paa de sydlige Øer og i Sydsjælland bleve ompløjede.

Bygget blev langtfra saa godt, som det en Tid tegnede til. Paa Øerne gav det dog omtrent Middelfold, men Kvaliteten forringedes kendeligt af det vanskelige Høstvejr, hvor man ikke var saa tidligt paa Færde, at man havde det indbjerget, før August Maanedes Regnperiode begyndte. I Jylland trykkedes det mange Steder af Tørken, og ligeledes her forringedes det betydeligt af Regnvejret. Hertil kom, at det i ikke ringe Udstrækning blev Genstand for Sygdoms- og Larveangreb. Bygfluens Larve optraadte saaledes ret ondartet, Fritfluellarver angreb det paa sine Steder, og i visse Egne, særlig paa Sjælland, blev det i usædvanlig høj Grad angrebet af Stribesygge, der ikke efter Sædvane holdt sig til det seksradede Byg, men som paa sine Steder hjemsøgte det toradede Byg saaledes, at man paa adskillige Marker, f. Eks. i Nordsjælland, kunde træffe indtil 30 pCt. af Planterne angrebne.

Havren gav paa Øerne gennemgaaende ret tilfredsstillende, ikke faa Steder endog meget store Afgroder; paa Bornholm var dog Vaarsæden i det Hele meget utilfredsstillende. Men i Jylland, hvor som bekendt den overvejende Del af Landets Havreareal findes, gav den et saa ringe Udbytte, baade i Henseende til Mængde og Godhed, at man neppe har oplevet noget lignende i den sidste Menneskealder. Det var ganske særlig Fritfluellarverne, der i en hidtil vistnok ukendt Grad hjemsøgte Jyllands Havremarker. Men det synes, at Larveangrebene i særdeles mange Tilfælde ere blevne støttede af Tørke og Nattefrost. Angrebet strakte sig med

vekslende Styrke over det allermeste af Jylland, idet dog nogle Strøg i det nordvestlige samt en større Del af det sydøstlige Jylland synes at have været omtrent uberørte. Paa Øerne var Havren næppe stærkere angrebet af Frit-fluelarver end sædvanligt; kun forholdsvis faa, sent besaaede Marker bare Vidne om kendelige Angreb. Mange Jagttagelser fra Jylland tydede paa, at den gamle »Graa Havre« led betydeligt mindre af Angrebet end »Dansk Havre« *).

Bælgsæden, særlig Ærter, der nu Aar for Aar vinder forøget Udbredelse, lykkedes paa Øerne jævnt godt, men led en Del Skade under Bjergningen; i Jylland var Udbyttet derimod gennemgaaende tarveligt.

Kartoflerne hørte til Aarets bedste Afgrøder og gav et usædvanligt stort Udbytte. Eftersommerens og Efteraarets store Regnmængde foranledigede dog nogen Sygdom, særlig paa Marker, hvor Hypningen var mangelfuldt udført.

Rodfrugterne gave som Helhed taget en stor og værdifuld Afgrøde, men meget forskellig i de forskellige Landsdele. Sukkerroerne gave næsten overalt, hvor de dyrkes, et meget stort Udbytte. Det samme var Tilfældet med Runkelroerne; der er sandsynligvis aldrig avlet saa mange Centner Runkelroer her i Landet som i afvigte Sommer, og denne Afgrøde vil bidrage væsentlig til at bringe Høstværdien op. Kaalroer og Turnips hærgedes saa stærkt af den hidtil i Landbruget saa godt som upaaagtede Kaalmøl-Larve, at de en Tid tegnede til helt at skulle mislykkes; og en Mængde, særlig sent besaaede og sent udtyndede Marker frembød da ogsaa større og

*) Foreningen af jyske Landboforeninger lod ved sit Planteavl-udvalg med Bistand af Dr. Kølpin Ravn og Magister Fru S. Rostrup indsamle og bearbejde et omfattende Materiale til denne Sags Belysning (»Meddelelser vedrørende Insektangreb paa Markafgrøder i Jylland 1905«. Aarhus 1906). Ogsaa Statens statistiske Bureau indsamlede Oplysninger om Skadens Udbredelse og Størrelse og meddelte Resultaterne heraf i den foreløbige Redegørelse for Høstens Udfald i 1905.

mindre Partier, hvor Planterne gik fuldstændig bort; men som Helhed blev dog Avlen af disse to for Jylland saa vigtige Rodfrugtarter bedre end ventet, om end det nævnte Angreb foraarsagede en meget betydelig Nedgang i Afgrøden. De to nævnte Rodfrugtarter led i øvrigt ogsaa stærkt af Jordloppeangreb, og alle Rodfrugter bleve endelig i usædvanlig høj Grad angrebne af »Knoporm«.

Høsten af Agerhø var gennemgaaende kun middelmaadig; navnlig var Kløverbestanden i 1. Aars Markerne de fleste Steder meget tarvelig som Følge af den tørre Sommer 1904. Engene gave derimod rige Afgrøder, og saa vel Eng- som Agerhøet blev hjerget i fortrinlig Stand.

Vare Larveangrebene usædvanlig ondartede, særlig i Jylland, fortjener det tillige at noteres, at Tidslerne optraadte i en saadan Mængde, som man sjældent eller aldrig har set, i Særdeleshed paa Øerne. Sandsynligvis staar dette i Forbindelse med den tørre og varme Sommer 1904. »Agerkaalen« var derimod gennemgaaende mindre fremtrædende, end man er vant til at se. Dette skyldes antagelig delvis Vaarsædens forholdsvis kraftige Vækst, dels bleve de spæde Agerkaalplanter øjensynlig mange Steder ædt af Jordlopper og Kaalmøllarver. Endelig har Ukrudtsharvningen mange Steder begyndt at vise kendelig Aftagen af Agerkaalen. Som et smukt Eksempel paa Virkningen af Ukrudtsharvning skal anføres en Række Forsøg fra 1905 paa 2 Gaardes Marker i Stevns, idet hvert af de anførte Tal for Afgrøden i Centner pr. Td. Ld. er Gennemsnittet af 2 Fællesparceller. (Se omst. Tabel.)

Statens Forsøgsvirksomhed er i 1905 bleven betydeligt udvidet, idet der er oprettet en ny Forsøgsstation paa Fyn, beliggende ved Aarslev Jærnbanestation. Forsøgsstationen, der raader over ca. 60 Tdr. Ld. lermuldet Jord, skal fortrinsvis beskæftige sig med Forsøg og Undersøgelser vedrørende Staldgødningens Opbevaring og Anvendelse. Som Bestyrer er ansat Landbrugskand. N. A. Hansen, der som bekendt i en Aarrække har anstillet Forsøg over Anvendelsen af Ajle. En mindre Tilvækst bestaar i, at der paa Bornholm (tæt ved Aakirkeby) er

Forsøgs-Nr.	Gaard A. Byg				Gaard B. Havre			
	harvet		ikke harvet		harvet		ikke harvet	
	Kærne	Halm	Kærne	Halm	Kærne	Halm	Kærne	Halm
1.	35.0	42.5	24.0	29.0	45.5	61.5	38.5	52.5
2.	39.5	54.0	28.0	35.5	46.5	64.0	40.5	55.5
3.	39.5	58.0	30.5	39.0	46.0	65.0	41.5	60.0
4.	36.5	51.0	29.5	34.5	45.0	58.5	35.5	44.0
5.	39.5	56.5	26.5	35.0	45.5	60.0	38.0	47.0
6.	35.0	49.5	26.0	24.5	44.5	56.5	36.5	45.5
7.	36.5	44.0	27.5	35.5	44.5	57.5	36.5	46.0
8.	34.0	42.0	26.5	32.0	40.5	56.5	33.0	45.5

anlagt en fast Forsøgsmark, der drives som Filial under Stationen ved Lyngby; Arbejdet ledes af Planteavlskonsulent O. Elberg. Endelig er der i Forsøgsvirksomhedens ydre Skikkelse foregaaet den Forandring, at Stationen ved Vesterhassing i Vendsyssel er flyttet til Tylstrup (Nord for Aalborg). Til Oprettelse af en ny Station for Vest- og Midtjylland er der gjort forberedende Skridt, og de hertil fornødne Midler ere bevilgede paa Finansloven for 1906—07.

Ved de bestaaende Stationer er der ingen gennemgribende Forandringer foregaaet i Arbejdet, idet dette i alt væsentligt har været Fortsættelse af de i tidligere Aar begyndte Forsøgsrækker. Adskillige Forsøg ere dog afsluttede og ny begyndte. Af Forsøg, der have været udførte ved alle Stationer, kunne følgende nævnes som afsluttede med 1905: Forsøg til Sammenligning mellem de forskellige Rodfrugtarter (fortsættes dog fremdeles som »bevægelige Forsøg« i Vest- og Nordjylland). Forsøget begyndtes i 1900 og har saaledes strakt sig over 6 Aar. Forsøg med Staldfoderblandinger (til Foraarssaaning) begyndte 1899 og har gaaet gennem 7 Aar. Forsøg med Udtynding af Rodfrugter til forskellig Tid er afsluttet efter at have været gennemført i 5 Aar.

Som Fællesopgaver for samtlige Stationer er der i

1905 bl. a. begyndt Saatidsforsøg med Vinterbyg, Forsøg med Vinterærter i Renudsæd og i Blandinger med Vintersædarterne saavel til Modenhed som Grønfoder, Forsøg med Podemidler (Podejord og Bakteriekulturer) til Bælgplanter (Lucerne, Sneglebælg og Lupiner) samt en ny Række Forsøg med forskellige Frøblandinger til Udlæg.

Om den samlede Virksomhed har Statens Planteavlsudvalg udgivet sin udførlige Aarsberetning (i Landhusholdningsselskabets Aarsberetning). I Tidsskrift for Landbrugets Planteavl findes som sædvanlig en kort Oversigt over Arbejdet ved de enkelte Stationer i det forløbne Aar og en udførlig Plan for Forsøgene i det kommende Aar. Der er (i samme Tidsskrift) i 1905 offentliggjort 10., 11. og 12. »Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur«, omhandlende henholdsvis Resultater af Dyrkningsforsøg med Kartoffelsorter, femte Aars Dyrkningsforsøg med Rodfrugtstammer samt Dyrkningsforsøg med store og smaa samt overskaarne Læggekartofler paa forskellige Afstande. Endelig er udsendt 15. og 16. »Meddelelse fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur«, indeholdende Hovedresultaterne af henholdsvis Forsøg med Kartoffelsorter og Saatidsforsøg med Rug.

Landboforeningernes lokale Markforsøg udførtes i 1905 i større Antal end nogensinde tidligere. Der anlagdes følgende Antal:

I Jylland	872	Markforsøg
Paa Fyn og Langeland	198	—
» Sjælland og Møen	ca. 150	—
» Lolland-Falster	73	—
» Bornholm	ca. 15	—

Ialt ca.... 1308 Markforsøg.

Det overvejende Antal har som sædvanlig været Gødningsforsøg. Disse, der oprindeligt, da de for en halv Snes Aar siden begyndtes, kun gik ud paa at sammenligne de vigtigste Kunstgødninger med det Hovedformaal at give vedkommende »Forsøgsvært« Oplysning om, hvilket af de 3 »Værdistoffer« hans Jord fortrinsvis reagerede for, ere efterhaanden og særlig i det sidst forløbne

Aar udvidede til at tage talrige andre Gødningsspørgsmaal op til lokal Belysning, saasom forskellige Mængder af de respektive Næringsstoffer, forskellig Tid for Anvendelsen, Eftervirkningen, Kalk med og uden Kunstgødning, Tang til Sammenligning med andre Gødningsmidler, forskellige Slags Fosforsyre- og Kvælstofgødninger osv. Aarets Beretninger — blandt hvilke den fynske med sædvanlig Præcision allerede forelaa ved Efteraarets Delegeretmøde, medens den jyske som sædvanlig gør meget fyldig Rede for Arbejdet og nu er svulmet op til en Bog paa over 300 store Sider — bringer en Mængde værdifulde Fakta til Belysning af Gødningsspørgsmaalet.

Men ved Siden af Gødningsforsøgene er der efterhaanden inddraget talrige andre Spørgsmaal under de lokale Markforsøg, og navnlig er dette stærkt fremtrædende i det sidste Aar. Der har saaledes været anstillet forskellige Forsøg vedrørende Ukrudtets Bekæmpelse, særlig med Ukrudtsharvning, Forsøg og Undersøgelser over Kløver- og Græsmarkernes Besaaning og Plantebestand, Forsøg med forskellige Saatider, med forskellige Sorter og Stammer af Korn og Rodfrugter, Forsøg til Belysning af Plantesygdomme, Undergrundspløjning osv.

Af betydelig Interesse for større Dele af Landet er bl. a. en Række Græsmarksundersøgelser, der ved Samarbejde mellem Statens Forsøgsvirksomhed og jyske Landboforeninger ere iværksatte paa et Antal Græsmarker paa let Agerjord i forskellige Egne af Jylland, og lignende af Præstø Amts Landboforening iværksatte Undersøgelser af Plantebestanden paa Græsmarker i Sydsjælland i Forbindelse med ret omfattende Forsøg med forskellige Frøblandinger, forskellig Forfrugt for og forskellig Gødskning til Udlæg. Disse Forsøg, der selvfølgelig skulle strække over flere Aar, ville ved deres Afslutning i Forbindelse med beslægtede Forsøg paa Statens Forsøgsstationer ventelig bidrage til en højst ønskelig Forbedring af Landets Kløver- og Græsmarker.

Et Forsøg, hvis endelige Resultater ligeledes ville imødeses med stor Interesse, og som ved Foreningen af jyske Landboforeninger i 1905 er anlagt paa 32 Marker,

gaar ud paa at sammenligne forskellige Fosforsyregødninger, særlig Superfosfat, Thomasslagge og Benmel. Disse Forsøg — der iøvrigt burde have været udførte for mange Aar siden — ere foranledigede af det betydelige Prisfald paa tungtopløselig Fosforsyre, særlig paa Thomas-slaggen. Det første Aars Resultater give paa enkelte Undtagelser nær Superfosfatet et meget stort Fortrin.

Antallet af Forevisningsmærker er steget noget, idet der navnlig er kommen nogle ny til i Jylland og ved Husmandsforeningernes Foranstaltning tillige nogle paa Sjælland og Bornholm. Det samlede Antal for hele Landet er nu ca. 35. Det maa dog siges, at der ikke er nogen stærk Trivsel i denne Virksomhedsgren. Der er sikret Forevisningsmærkerne en regelmæssig og ensartet Forsyning med Sædevarer derved, at Statens Planteavlsudvalg til Varetagelse af dette Arbejde har antaget Lærer Teglbjerg i Vejenbrød.

Planteavlsudstillinger have i 1905 været afholdte i større Antal end noget tidligere Aar. Der afholdtes saaledes i Jylland 14*) Udstillinger, paa Fyn 21 og paa Sjælland 20. Flertallet af disse, særlig paa Fyn og Sjælland, afholdtes i Sommertiden og vare smaa, »vandrende« Udstillinger, delvis i Forbindelse med Markeskursioner. Disse vandrende Udstillinger, der væsentlig frembyde Demonstrationsmateriale, synes at kunne stifte betydelig Nytte og ere kun forbundne med ganske ubetydelige Udgifter. Blandt Aarets Udstillinger var den i Forbindelse med Dyrskuet i Horsens foranstaltede Planteavlsudstilling uden Sammenligning den mest omfattende, den mest lærerige og den stærkest besøgte (Antallet af Besøgende er anslaaet til 50,000).

Bestræbelserne for Udbredelsen af gode Sædevarer have været stærkt fremtrædende. Ved Statens Planteavlsudvalgs Foranstaltning blev der udsendt noget over

*) I »Planteavlen 1904« (Tidsskr. f. Landøk. 1905 S. 324) er anført, at der i 1904 afholdtes nogle færre Udstillinger end i det foregaaende Aar. Forf. er gjort opmærksom paa, at dette ikke var Tilfældet. Det anførte maa altsaa skyldes fejlagtige eller ufuldstændige Meddelelser til Forf.

9000 gratis Korn- og Ærteprøver à $\frac{1}{2}$ Pd., deriblandt 4062 Prøver af Glænøerter og 2445 Prøver af Erh. Frederiksens Square head Hvede. Endvidere uddeltes gratis til Husmænd 700 2-Pds. Prøver af Juli-Kartoffel. Paa Fyn have de derværende samvirkende Landboforeninger fortsat deres kontrollerede Fremavl og Fordeling af de bedste Sorter og Stammer af Korn, Bælgsæd og Roer i meget stor Maalestok. Siden de fynske Landboforeninger for 4 Aar siden begyndte denne Foranstaltning, have disse Sædevarer ad direkte og indirekte Vej vundet Indpas i en meget væsentlig Del af Fyns Jordbrug og utvivlsomt bidraget til at højne Høstudbyttet kendeligt. I Jylland har man gjort Skridt til at tage dette Arbejde op under en lignende Form. Paa Sjælland er paa Initiativ af Gaardejer Poul Nielsen, Karlshøj, dannet en Organisation, der under Navnet »Danske Landboforeningers Frøforsyning« vil virke for Anvendelse af Sædevarer af indenlandsk Avl med de bedste Sorter og Stammer som Grundlag. Denne Virksomhed tager ikke alene Sigte paa at fremme Udbredelsen af de bedste Stammer af Korn, Bælgsæd og Rodfrugter, men tillige af Kløver- og Græsfrø, og vil hermed altsaa for at naa sit Hovedformaal, Forbrugernes Forsyning med den bedste Udsæd, tillige søge at bane Vej for en rationel og rentabel Frøavl.

Medens for faa Aar siden Lyngby-Prenticebygget vandt meget stærk Udbredelse, har i det sidste Aar det af Forsøgsbestyrer N. P. Nielsen fremstillede Tystofte-Prenticebyg vakt megen Opmærksomhed og bredt sig til et stort Antal Jordbrug; de hidtil anstillede Forsøgte tyde paa, at denne Stamme, i hvert Fald under nogenlunde gunstige Voksevilkkaar, for Øjeblikket er vort mest foldrige Byg. En af Landbrugskand. A. B. Vestergaard fremstillet ny Havretype, Gul Næsgaard Havre, har begyndt at vinde Udbredelse. Vinterærter have vundet forøget Udbredelse til Saaning i Blanding med Rug, men overvintrede iøvrigt ikke saa godt som i de to forudgaaende Vintre. Dyrkning af Majs til Staldfoder har været prøvet paa ikke faa Steder, særlig paa Fyn og Samsø, og Resultatet har været saa lovende, at man

utvivlsomt vil gaa videre dermed. Udbyttet af denne Afgrøde vil dog i høj Grad afhænge af Sommerens Vejrforhold, og af hvilken Sort man faar til Dyrkning.

Den Interesse for Lucernedyrkning, der har kunnet spores i de senere Aar, er i det forløbne Aar vokset til en stærk Bevægelse, der i den nærmeste Fremtid vil bringe en Afgørelse af det halvandet Aarhundrede gamle Spørgsmaal, om der med Fordel kan dyrkes Lucerne i Danmark eller ej. At dette Spørgsmaal i alt Fald under visse Forhold allerede kan betragtes som bekræftet, er iøvrigt givet, og Aaret har bragt en talmæssig Dokumentation heraf i de højst interessante Oplysninger, som Lehns greve Ahlefeldt-Laurviggen meddelte ved det fynske Delegeretmøde, i Følge hvilke der paa Tranekjær Avlsgaarde i Sommeren 1905 gennemsnitlig avledes pr. Td. Ld. paa Kornmarkerne 4000 Foderenheder, paa Roemarkerne 12000, paa Lucernemarkerne 10000 og paa vedvarende Græs 2000 Foderenheder. Ved samme Lejlighed gaves Bidrag til Belysning af Lucernens store Foderværdi. Det er ganske særlig paa Fyn, Sjælland og Bornholm, at Lucerne-spørgsmaalet har sat Sindene stærkt i Bevægelse, men iøvrigt har man været stærkt optaget deraf over hele Landet. Det tør vistnok antages, at de smukke Resultater ved Anvendelse af Pødejord ved Lyngby Forsøgsstation have bidraget til at give denne Bevægelse Vind i Sejlene. Dette har bl. a. ogsaa givet sig Udslag i den ganske ny Fremtoning, at Lucerne-Pødejord er bleven en meget efterspurgt Vare og en ikke ubetydelig Handelsartikel, som man har kunnet se udbudt til Priser paa indtil 2 Kr. pr. 100 Pd.

Den stigende Interesse for og Forstaaelse af Spørgsmaalet om den økonomiske Betydning af Plantesygdommenes Bekæmpelse har i det forløbne Aar bl. a. givet sig Udslag i, at de samvirkende danske Landboforeninger have antaget den ansete Plantepatolog, Dr. phil. F. Kølpin Ravn, som Konsulent i Plantesygdomme.
